

**Өзбекәлі Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан
педагогикалық университеті**

Аккредитация бөлімі

«Білім алушылардың сыбайлас жемқорлыққа көзқарасы»

Сауалнама есебі

Шымкент 2026

Тақырыптың өзектілігі: "Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясы туралы" Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 26 желтоқсандағы № 986 Жарлығына сәйкес, мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының тиімділігін арттыру, сыбайлас жемқорлықтың кез келген көріністеріне "нөлдік" төзімділік атмосферасын құру жолымен бүкіл қоғамды сыбайлас жемқорлыққа қарсы қозғалысқа тарту болып табылады. Стратегияның маңызды міндеттерінің қатарында сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет деңгейін қалыптастыру айқындалған.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет – бұл қоғамның әл-ауқаты мен қауіпсіздігі үшін сыбайлас жемқорлықтың зияны туралы білімді қамтитын жеке тұлғаның қасиеті; бұл сыбайлас жемқорлық көріністеріне төзгісі келмейтін, бірақ бұл құбылысты жоюға ұмтылатын адамның жағдайы. Жалпы, сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет - бұл сыбайлас жемқорлыққа қатысты белсенді азаматтық ұстанымды көрсетуге бағытталған белгілі бір құндылықтар мен қабілеттер.

Тәжірибе көрсеткендей, азаматтардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеті құқықтық процестерді реттеуге елеулі әсер етуі мүмкін; қоғамдағы заңдылықты сақтау және нығайту ісінде әртүрлі әлеуметтік топтардың шоғырлануына ықпал ету; азаматтардың заңды құрметтеуіне алғышарттар жасау, бұл іс жүзінде құқықтық жүйенің тиімді жұмыс істеуіне ықпал етуді білдіреді.

Шындығында, құқықтар мен міндеттер, рұқсат етілетін және тыйым салынатын іс-әрекеттер адамның сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бағытындағы мінез-құлқын ынталандырудың негізіне айналады.

Сондықтан, Ө.Жәнібеков атындағы ОҚПУ әкімшілігі университетте сыбайлас жемқорлық жағдайларын анықтау мақсатында білім алушылар арасында сауалнама жүргізді. Сауалнама анонимді. Нәтижелер тек жалпыланған түрде қолданылады.

Зерттеу мақсаты:

Білім алушылар арасында сыбайлас жемқорлыққа қарсы дүниетанымды қалыптастыру;

Оқу-білім беру үдерісінде сыбайлас жемқорлық көріністерінің алдын алу, болдырмау.

Зерттеудің объектісі: 1-4 курс білім алушылары. 6825 респондент (күндізгі бөлім).

Сауалнама технологиясы: «гугл тест» жүйесі негізінде жүргізілді.

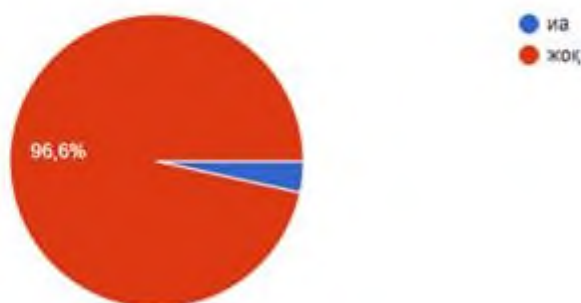
Сауалнама құрылымы: 9 сұрақтан тұрады.

Сауалнама түрі: жабық сұрақты (дайын жауап нұсқаларымен), анонимді.

Сауалнама аясында «*Университетте өзіңіз жеке сыбайлас жемқорлық фактілеріне тап болдыңыз ба?*» деген сұраққа **6825 респондент** жауап берді. Зерттеу нәтижелері бойынша жауап берушілердің басым көпшілігі – **96,6%** – университетте сыбайлас жемқорлық фактілеріне кездеспегенін атап өтті. Ал респонденттердің өте аз бөлігі ғана, шамамен **3,2%**, мұндай жағдайларға тап болғанын көрсетті.

Университетте өзіңіз жеке сыбайлас жемқорлық фактілеріне тап болдыңыз ба?

[Копировать диаграмму](#)

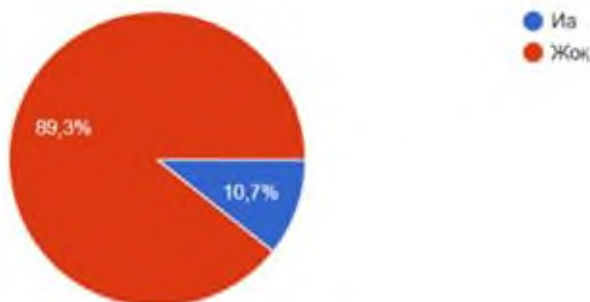

«*Басқа студенттерден сыбайлас жемқорлық фактілері туралы естідіңіз бе?*» деген сұраққа алынған жауаптарды талдау барысында респонденттердің басым көпшілігі, атап айтқанда **89,3%-ы** (5613 адам) мұндай жағдайлар туралы естімегенін білдірді. Бұл көрсеткіш оқу орнындағы академиялық адалдық деңгейінің жоғары екенін және сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеттің қалыптасқанын көрсетеді.

Дегенмен, қатысушылардың **10,7%-ы** (672 адам) басқа студенттерден мұндай фактілер туралы естігендерін атап өткен. Бұл көрсеткіш ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын әрі қарай күшейту қажеттігін нұсқайды.

Басқа студенттерден сыбайлас жемқорлық фактілері туралы естідіңіз бе?

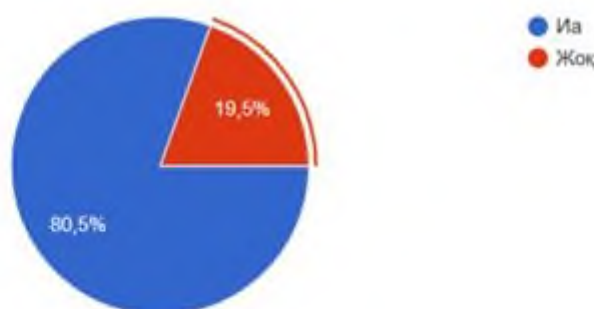
[Копировать диаграмму](#)

«Сыбайлас жемқорлық фактілерін анықтаған жағдайда қайда жүгіну керектігін білесіз бе?» деген сұраққа қатысушылардың **80,5%-ы** оң («Иә») жауап берді. Бұл студенттердің тиісті органдар мен ішкі қызметтер туралы хабардарлық деңгейінің жоғары екенін көрсетеді. Дегенмен, респонденттердің **19,5%-ы** әлі де мұндай жағдайдағы іс-қимыл алгоритмін білмейтінін көрсетті.

Сыбайлас жемқорлық фактілерін анықтаған жағдайда қайда жүгіну керектігін білесіз бе?

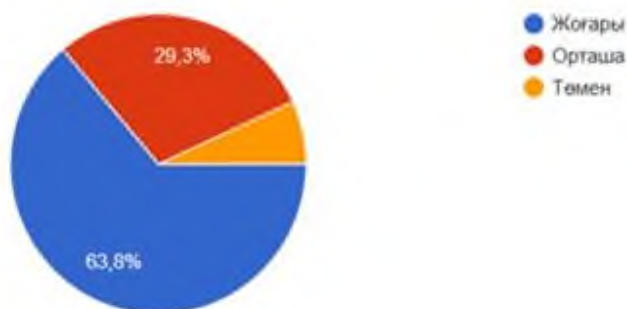
 Копировать диаграмму

Сауалнама нәтижелеріне сәйкес «*Университеттің сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жұмыстарының тиімділігін қалай бағалайсыз?*» деген сұраққа университеттің сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жұмыстарының тиімділігін бағалау бойынша қатысушылардың басым бөлігі оң пікір білдірген. Жалпы жауап берушілердің **63,8%** жоғары деңгейде тиімді деп бағаласа, **29,3%** орташа деңгейде бағалаған. Ал қалғаны төмен деңгейде деп көрсеткен.

Университеттің сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жұмыстарының тиімділігін қалай бағалайсыз?

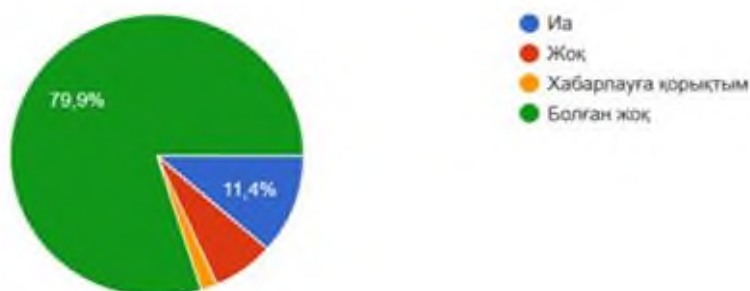
 Копировать диаграмму

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, «Егер сыбайлас жемқорлық фактісіне тап болсаңыз, оны хабарладыңыз ба?» деген сұраққа университеттегі сыбайлас жемқорлық фактілеріне қатысты қатысушылардың тәжірибесі әртүрлі болып шықты. Қатысушылардың **79,9%** “болған жоқ” деп жауап берсе, **11,4%** шын мәнінде сыбайлас жемқорлық фактісіне тап болып, хабарлағанын (“Иә”) көрсетті. Ал қалған қатысушылар хабарламағанын немесе хабарлауға қорыққанын атап өтті.

Егер сыбайлас жемқорлық фактісіне тап болсаңыз, оны хабарладыңыз ба?

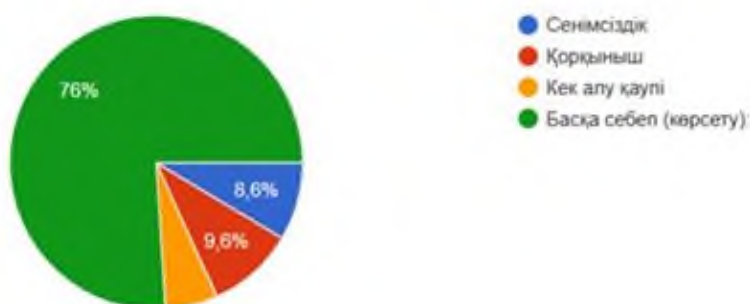
[Копировать диаграмму](#)

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, университетте сыбайлас жемқорлық фактілерін хабарламаған қатысушылардың себептері әртүрлі болып шықты. Қатысушылардың **8,6%** сенімсіздік, **9,6%** қорқыныш себептерін атап көрсеткен. Басқа себеп деген жауапты **76%** қатысушы атаған.

Егер хабарламаған болсаңыз, себебі неде деп ойлайсыз?

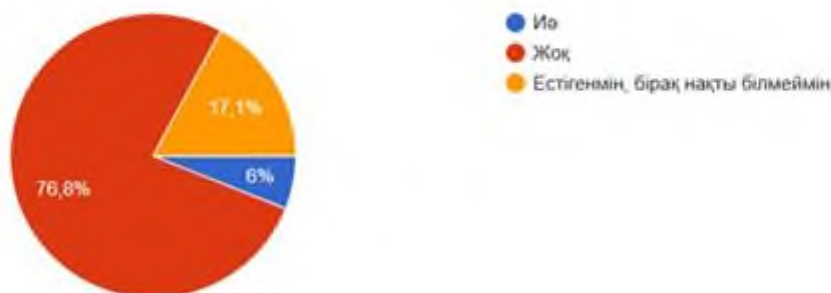
[Копировать диаграмму](#)

Сауалнама нәтижелеріне сәйкес, университеттегі пара немесе сыйлық талап етілген жағдайлар туралы қатысушылардың пікірлері әртүрлі болды. Қатысушылардың **6%** “Иә, естідім” деп жауап берсе, **76,8%** “Жоқ, естімедім” деп жауап берген. Ал **17,1%** қатысушы “Естігенмін, бірақ нақты білмеймін” деп көрсеткен.

Университетте пара немесе сыйлық талап етілген жағдайлар туралы естідіңіз бе?

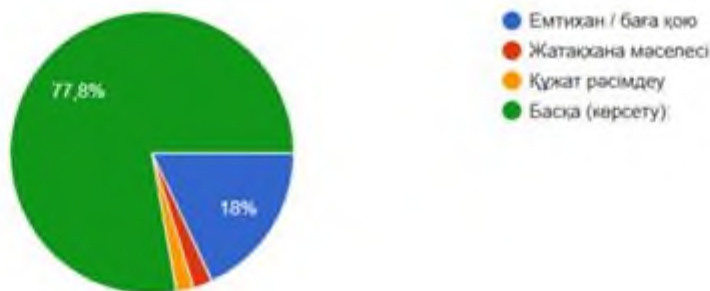
 Копировать диаграмму

Сауалнама нәтижелеріне сәйкес, егер қатысушылардан немесе олардың таныстарынан сыйлық немесе ақша сұралған болса, бұл әртүрлі жағдайларға байланысты болған. Қатысушылардың **18%** жауап берген “Емтихан немесе баға қою” жағдайында сыйлық немесе ақша сұралған. Ал Жатақхана мәселесі бойынша – **2,2%**, Құжат рәсімдеу бойынша – **2%** қатысушы таңдаған. “Басқа себептерді” (мысалы, қосымша қызметтер, материалдық қолдау немесе жеке мүдде) – **77,8%** қатысушы көрсеткен.

Егер сізден немесе танысыңыздан сыйлық не ақша сұралған болса, бұл қай жағдайға байланысты болды?

 Копировать диаграмму

Сауалнама нәтижелеріне сәйкес, университетте сыбайлас жемқорлық фактілері туралы ақпаратты жасырмай, қауіпсіз түрде хабарлауға мүмкіндік бар деп ойлайтын қатысушылардың үлесі айқын көрінеді. Қатысушылардың **60%** “Иә” деп жауап берген, яғни олар хабарлау жүйесінің сенімді және қауіпсіз деп есептейді. **11%** қатысушы “Жоқ” деп көрсеткен, яғни хабарлау мүмкіндігі жеткіліксіз немесе сенімсіз деп санайды. Ал **29%** қатысушы “Білмеймін” деп жауап берген, бұл университеттің хабарлау жүйесі туралы ақпараттың жеткіліксіздігін немесе хабарлауға сенімсіздікті білдіреді.

Университетте сыбайлас жемқорлық туралы ақпаратты жасырмай, қауіпсіз түрде хабарлауға мүмкіндік бар деп ойлайсыз ба?

Копировать диаграмму

Зерттеу нәтижелері бойынша сыбайлас жемқорлыққа қатысты ұсыныстар

Жүргізілген сауалнама нәтижелері университетте сыбайлас жемқорлық деңгейінің төмен екенін және академиялық адалдық қағидаттарының басым екенін көрсетеді. Респонденттердің 96,6%-ы сыбайлас жемқорлық фактілеріне жеке өзі тап болмағанын, ал 89,3%-ы басқа студенттерден де мұндай жағдайлар туралы естімегенін көрсетті. Бұл деректер университетте академиялық адалдық пен ашықтық мәдениетінің жоғары деңгейде қалыптасқанын дәлелдейді. Бұл оқу орнында сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеттің қалыптасқанын және алдын алу шараларының белгілі бір деңгейде тиімді екенін айғақтайды.

Сонымен қатар студенттердің көпшілігі сыбайлас жемқорлық фактілері анықталған жағдайда қайда жүгіну керектігін білетінін көрсеткенімен, белгілі бір бөлігінің бұл мәселеде әлі де толық хабардар еместігі байқалады. Университеттің сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жұмыстары жалпы оң бағаланғанымен, кейбір қатысушылар тарапынан орташа немесе төмен баға беруі аталған бағыттағы жұмыстарды жүйелі түрде жетілдіру қажеттігін көрсетеді.

Сауалнама деректері сыбайлас жемқорлық фактілерін хабарламаудың негізгі себептері ретінде сенімсіздік пен қорқыныш факторларын, сондай-ақ өзге де себептерді көрсеткенін аңғартады. Бұл жағдай студенттер арасында сенім деңгейін арттыру, анонимді әрі қауіпсіз хабарлау тетіктері туралы ақпараттандыруды күшейту қажеттігін дәлелдейді.

Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері университетте сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың оң әсерін көрсеткенімен, ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын кеңейту, хабарлау жүйесінің ашықтығы мен қолжетімділігін арттыру арқылы студенттердің белсенді азаматтық ұстанымын қалыптастыру маңызды екендігін көрсетеді.

Аккредитация бөлімінің басшысы

А.Тұрлыбекова